

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ В ЛАТВІЙСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

THE HISTORY OF THE FORMATION OF PUBLIC ADMINISTRATION OF THE ADVOCACY IN THE REPUBLIC OF LATVIA

Шишлов В.А., здобувач

Науково-дослідний інститут публічного права

Наукова публікація присвячена дослідженню історії становлення публічного адміністрування інституту адвокатури в Латвійській Республіці з метою виокремлення позитивного досвіду та визначення можливості та доцільності його імплементації в національне законодавство та юридичну практику.

Підкреслено, що інститут адвокатури на території сучасної Латвії зародився ще за часів Великого князівства Литовського і був закріплений у видатній правовій пам'ятці – Литовських статутах.

Зазначається, що Латвія як колишня радянська республіка пройшла успішний шлях євроінтеграції, позбулася комуністичного минулого та перейняла найкращі європейські правові цінності. Саме тому для України важливим є дослідження досвіду становлення інституту адвокатури в Латвійській Республіці.

Формулюється висновок про те, що сучасні адміністративно-правові засади організації та діяльності адвокатури в Латвійській Республіці є результатом історичного розвитку інституту адвокатури під впливом європейських традицій, норм та принципів права ЄС.

Враховуючи позитивний історичний досвід Литовської Республіки щодо організації підготовки адвокатів пропонується внести відповідні зміни в національне законодавство. Зокрема, доцільно нормативно передбачити, що особа, яка виявила бажання стати адвокатом, спочатку складає вступний іспит на помічника адвоката і тільки через три роки стажування під керівництвом досвідченого адвоката набуває право складати кваліфікаційний (адвокатський) іспит.

Формулюється висновок про те, що запозичення позитивного історичного досвіду зарубіжних країн з метою удосконалення адміністративно-правових засад організації та діяльності адвокатури України необхідно здійснювати з урахуванням особливостей національних правових традицій, правосвідомості та правової культури громадян України в цілому та професійної правосвідомості (правової культури) практикуючих адвокатів зокрема.

Ключові слова: історія, адвокатура, становлення, адвокатська діяльність, статuti, правове регулювання, публічне адміністрування, порівняльне правознавство, позитивний досвід, запозичення, удосконалення.

The scientific publication is devoted to the study of the history of the formation of public administration of the advocacy in the Republic of Latvia with the aim of highlighting positive experience and determining the possibility and feasibility of its implementation into national legislation and legal practice.

It is emphasized that the institution of advocacy in the territory of modern Latvia originated during the times of the Grand Duchy of Lithuania and was enshrined in an outstanding legal monument – the Lithuanian Statutes.

It is noted that Latvia, as a former Soviet republic, has successfully followed the path of European integration, overcome its communist past, and embraced the best European legal values. Therefore, for Ukraine, studying the experience of the formation of the advocacy in the Republic of Latvia is of great importance.

It is concluded that the modern administrative and legal foundations of the organization and functioning of the advocacy in the Republic of Latvia are the result of the historical development of the Bar under the influence of European traditions, norms, and principles of EU law.

Taking into account the positive historical experience of the Republic of Lithuania in organizing the training of lawyers, it is proposed to introduce relevant amendments into national legislation. In particular, it is advisable to provide at the regulatory level that a person who wishes to become a lawyer must first pass an entrance exam for the position of assistant lawyer, and only after three years of internship under the supervision of an experienced lawyer is entitled to take the qualification (advocacy) exam.

It is concluded that borrowing positive historical experience from foreign countries in order to improve the administrative and legal foundations of the organization and activity of the advocacy in Ukraine must be carried out with due regard to the peculiarities of national legal traditions, legal consciousness, and the legal culture of Ukrainian citizens in general, as well as the professional legal consciousness (legal culture) of practicing lawyers in particular.

Key words: history, advocacy, lawyer, formation, legal practice, statutes, legal regulation, public administration, comparative jurisprudence, positive experience, borrowing, improvement.

Актуальність теми. Ґрунтовне дослідження правових явищ та процесів обов'язково повинно включати аналіз історії їх виникнення, становлення та розвитку. Дослідження історії становлення публічного адміністрування інституту адвокатури в Латвійській Республіці покликано виявити та виокремити позитивний історичний досвід адміністративно-правового регулювання організації та діяльності адвокатів в Латвії, а також урахувати та не допустити повторення помилок в процесі побудови адміністративно-правового механізму управління адвокатурою та її взаємодії з органами публічної адміністрації, громадськими об'єднаннями та громадянами в Україні.

Правове регулювання інституту адвокатури досліджували в своїх працях такі відомі науковці як А. Боровик, Т. Вільчик, В. Войцешук, Л. Волкова, А. Іванський, О. Коваль, В. Лаврів, Н. Меєрович, А. Олійник, Р. Сінельник, О. Шира, Є. Шкребець та інші відомі науковці.

Проте дослідження історії становлення публічного адміністрування інституту адвокатури в Латвійській Республіці з метою виокремлення позитивного досвіду для України ще не було предметом окремого наукового аналізу, що актуалізує підготовку даної публікації.

Постановка завдання. Метою наукової публікації є дослідження історії становлення публічного адміністрування інституту адвокатури в Латвійській Республіці з метою виокремлення позитивного досвіду та визначення можливості і доцільності його імплементації в національну юридичну практику.

Методологія публікації включає сукупність загальнофілософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження, серед яких: принципи, закони та прийоми діалектики, прийоми логічного методу (аналіз, синтез, дедукція та індукція), структурно-функціональний та системний методи, формально-юридичний метод та метод порівняння. Враховуючи тему дослідження

активно застосовується методологія порівняльного правознавства, а також цивілізаційний та історико-правовий науковий підходи.

Зокрема, цивілізаційний науковий підхід передбачає урахування національних правових традицій та звичаїв в процесі дослідження зарубіжного досвіду правового регулювання інституту адвокатури, а також урахування приналежності України до західної європейської цивілізації, її правової культури, ключових правових цінностей.

Також в процесі узагальнення позитивного досвіду регулювання організації та діяльності адвокатури в Латвійській Республіці використовується синергетичний науковий підхід, який розглядає правові системи як складні утворення, що прагнуть до самоорганізації та самовдосконалення і навіть втручання або протидія держави не може остаточно зруйнувати ключові правові традиції та звичаї, що яскраво простежується на прикладі збереження традицій латвійської прокуратури в умовах окупації території Латвії радянською (де факто – російською) державою.

Результати дослідження. Історія литовської адвокатури має глибокі коріння та починається ще у Великому князівстві Литовському, адже у різні періоди існування, зокрема після утворення Речі Посполитої у 1569 році, значна частина сучасної території Латвії входила до складу Великого князівства Литовського. Велике князівство Литовське в XIV столітті охопило території колишньої Київської держави, а згодом поширило свій вплив і на балтійські землі, включно з частиною Латвії.

У джерелах Великого князівства Литовського XVI ст. (Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр.) є згадки про представників сторін у суді, яких у текстах позначали латинським терміном «procurator» (прокуратор) або в перекладах – «повірений».

Так, у першому Статуті 1529 року вже передбачалося, що сторона може «дати за себе» іншого представника в судовому процесі, якщо сама не може бути присутня: «Кожному чоловіку, который бы до суда нашего земского пришол, дозволяем порадника або прокуратора при себе мати, котрый бы sprawy его перед судомъ вирекал и боронил» [1]. Визначалися також обов'язки порадника: «А порадникъ або прокураторъ має верне и справедливо справу того, которого оброрил, вирекати, а неправды не чинити» [1]. Також у першому Статуті вперше закріплюється принцип відповідальності «адвоката» (прокуратора) за навмисну неправду: «А ежели бы порадникъ або прокураторъ умысне неправду чинил, тогды того самого, а не того, за кого боронил, винью чинити маем» [1]. Проте, слід зазначити, що це скоріше фіксація усталеної на той час практики, ніж детальний опис адвокатської професії.

Другий Статут 1566 року більш чітко розмежував участь у судовому процесі особисту і через повіреного. В ньому зазначалося, що представник має підтвердити свої повноваження й діє від імені довірителя: «Кожному человеку, и вельможному, и шляхтичу, и мещанину, и мужику, позволяем порадника при себе мати и через него свои sprawy судовые вирекати» [1]. Таким чином, у другому Статуті право на адвоката було поширене на всі стани – від шляхти до міщан і навіть селян, що було прогресивно для XVI століття.

Також у другому Статуті підкреслюється вимога щодо професійності повіреного (прокуратора): адвокат мав знати право й виступати ясно та чесно: «А порадникъ має быти в праве добрый, и речи свои ясне и справедливо вирекати, кривды не чинячи» [1].

Крім того, аналогічно до першого Статуту, адвокат ніс особисту відповідальність за свідомий обман: «А ежели бы порадникъ умысне неправду чинил и суд в томъ вводил в оману, тогды сам за то винью чинити маем и карати яко за неправду» [1].

У другому Статуті прямо визнається право адвоката на винагороду — важливий крок до професіоналізації

адвокатури: «А господарь наш дозволяет, абы каждый порадникъ за свою працю и трудъ заплату мати могль, однакож без кривды и надуживанья» [1].

Таким чином, другий Литовський статут (1566 р.) закріпив: право всіх станів на захисника, вимоги до професійності адвокатів, оплату за їхню працю, сувору відповідальність за обман.

Третій Литовський статут (1588 р.) – найдосконаліший і найдетальніший із трьох. Він діяв понад 250 років і в багатьох регіонах, зокрема на українських землях, був чинним навіть у XVIII ст. У ньому інститут адвокатури (порадники, прокуратори) був ще більше врегульований. Він, зокрема, уточнив порядок уповноваження «адвоката»: повірений мав мати письмове доручення, засвідчене належним чином: «Абы прокураторъ или порадникъ безъ листу поверительного, печатю и рукою того, за кого боронити маєт, утверженого, до суда не приступовал» [1]. Це вже було досить близько до «адвокатської» практики: «адвокат» мав пред'явити «лист поверительный» (доручення), він мав бути засвідчений печаткою та підписом довірителя, без цього адвокат не допускався до процесу (ця вимога робила адвокатуру ще більш формалізованою, підтверджувала, що адвокат діє не самовільно, а за волею клієнта, захищала сторони від шахрайства, узаконювала інститут довіреності, який став одним з елементів правової системи у Східній Європі).

Крім того, у третьому Литовському статуті було закріплено загальне право на адвоката: «Кожному чоловіку, и шляхтичу, и мещанину, и простому посполитому, позволяем порадника при себе мати, и через него sprawy свои вирекати, а сам при томъ быти або небыти воля его» [1].

Також у третьому Статуті додається вимога до репутації й освіченості адвоката: «А порадникъ має быти в праве вчении и в добрый славъъ застаючи, а неправды чинити не маєт» [1].

Згідно із третім Литовським статутом адвокат перед початком справи складав присягу, чим закріплювалися його етичні обов'язки: «Абы порадникъ, приступуючи до sprawy, присягу чинилъ, ижъ буде справедливо и верне боронити, а кривды не чинити» [1].

Як і в попередніх статутах, адвокат особисто відповідав за обман суду: «А ежели бы порадникъ умысне неправду чинилъ и суд въ томъ вводилъ в оману, тогды винью сам зносити маєт и кару понести». А також визнавалося законне право на винагороду, але з обмеженням проти зловживань: «А порадникъ за трудъ и працю свою заплату мати може, однакож мерную и без надуживанья» [1].

Таким чином, Третій Статут 1588 р. зробив адвокатуру майже повністю самостійним і професійним інститутом: адвокати мали бути освічені й доброчесні, складали присягу, отримували офіційне право на оплату, несли особисту відповідальність за зловживання.

Слід зазначити, що «прокуратори» не були «адвокатами» у сучасному розумінні, а були скоріше довіреними особами, що представляли інтереси сторін. Вони не утворювали окремої професійної корпорації, як адвокатура у Західній Європі, але їхня діяльність визнавалася і регулювалася судовим правом.

Отже, прокуратори у Литовському князівстві функціонували у вигляді офіційно визнаних представників сторін у суді, однак без тієї інституційної ваги й статусу, який пізніше набуде адвокатура.

У зв'язку із цим Р. Тузов зазначає, що внаслідок впровадження письмового законодавства, на території України у складі Великого князівства Литовського з'явилися ті члени судового процесу, які поступово перетворилися на адвокатів у сучасному розумінні цього терміну, на яких покладалася функція захисту підсудних. Протягом XVI ст. встановлюється і уточнюється правовий статус прокуратора (адвоката) в Україні. У різних редакціях Литовського

Статуту закріплюється і розширюється коло справ, в яких могли приймати участь прокуратури (прообраз сучасних адвокатів) [2, с. 338-339].

Наступним етапом становлення та розвитку інституту адвокатури в Латвійській Республіці було виникнення перших професійних традицій адвокатури на території сучасної Латвії в добу Російської імперії у зв'язку з імперською судовою реформою XIX – початку XX століття, відомою як судова реформа 1864 року; за результатами вказаної реформи було запроваджено інститут присяжних повірених, що заклало правові підвалини для подальшого формування адвокатської професії на території Латвії; місцеві адвокати й юридичні практики цієї доби заклали етичні й організаційні засади, які пізніше трансформувалися в національну систему професійного самоврядування [3, 52].

Після проголошення незалежності Латвії у 1918 році постала потреба у створенні власної національної системи адвокатури.

У рік відновлення міжнародного визнання (початок 1920-х) адвокатура в Латвії почала оформлятися як самоврядна професійна корпорація: 19 березня 1921 року була офіційно заснована *Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija* (Латвійська колегія присяжних адвокатів) та відбулася перша загальна (колегіальна) асамблея повірених адвокатів, на якій було обрано першу Раду повірених адвокатів (*Zvērinātu advokātu padome*). Таким чином, 19 березня 1921 року вважається днем офіційного початку діяльності організованої латвійської адвокатури [4]. Першим головою Ради у 1921 році став Густавс Земгалс (*Gustavs Zemgals*) – юрист і громадський діяч, який пізніше обійняв посаду президента Латвії.

Доба міжвоєнної Латвії (1918-1940) характеризується подальшим укріпленням професійних інститутів: створенням внутрішніх регламентів, правил професійної етики, системи дисциплінарної відповідальності та участю адвокатури у формуванні судової практики молодшої республіки; у цей час адвокати належали до помітних громадських і державних інституцій (серед латвійських адвокатів були й майбутні державні діячі). Однак політичні потрясіння кінця 1930-х – початку 1940 року призвели до радикальної зміни статусу: після радянської окупації 1940 року національна система адвокатури була фактично ліквідована або інтегрована у радянські правозахисні інституції, а професія втратила попередню самоврядність та незалежність; цей стан продовжувався впродовж періоду радянської влади (приблизно 1940/44-1991 роки) [5].

Таким чином, у період радянської окупації (1940-1990) інститут незалежної адвокатури фактично перестав існувати. Його було замінено на державну систему «юридичних консультацій», підконтрольних владі. Адвокатура втратила автономію, а її діяльність була значно обмежена.

З відновленням незалежності Латвії наприкінці XX століття почався процес реанімації національних професійних інститутів, у тому числі адвокатури. Ключовим нормативним актом став Закон Латвійської Республіки «Про адвокатуру» (*Advokatūras likums*), що був ухвалений у 1993 році та набрав чинності 27 квітня 1993 року – цей закон юридично відновив інститут незалежної адвокатури, закріпив принципи самоврядності, порядок прийняття до професії (іспити, присяга), дисциплінарні механізми та повноваження Ради адвокатів, і тим самим ознаменував повне відновлення сучасної професійної корпорації *Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija* (*Latvian Collegium / Council of Sworn Advocates*). Після ухвалення цього закону функціонування адвокатури стало регламентованим на демократичних засадах й інтегрованим у європейські професійні стандарти [6; 7].

У пострадянський період адвокатура Латвії розвивалася у напрямку відновлення та модернізації: відновлювалися реєстри практикуючих адвокатів, відновлювалися внутрішні

органи самоврядування (колегії, Рада), створювалися процедури підвищення кваліфікації, посилювалася дисциплінарна відповідальність, встановлювалися професійні стандарти сумісності з правом ЄС, налагоджувалися міжнародні контакти та обміни. Офіційна, постійна структура зараз – це незалежна професійна корпорація *Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija* з виконавчим/наглядовим органом *Latvijas Zvērinātu advokātu padome* (Рада), яка відповідає за допуск до професії, нагляд, дисципліну й інші функції, визначені законом. При цьому адвокатура бере активну участь у розвитку правової культури й доступу до правосуддя, у тому числі через ініціативи на кшталт «Днів адвокатури» та програм безоплатних консультацій для населення [7].

Таким чином, сучасна адвокатура Латвії організована як самоврядна професійна організація. Її структура включає Раду присяжних адвокатів, дисциплінарні органи та органи професійної підготовки. Колегія активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як ССВЕ (Рада адвокатів та юридичних товариств Європи, що сприяє інтеграції латвійської адвокатури у європейський правовий простір [8].

До ключових дат та подій в історії становлення та розвитку інституту адвокатури в Латвії слід віднести наступні:

- 1918 рік – проголошення незалежності Латвії; зародкові ініціативи щодо створення професійної ради адвокатів з'являються впродовж 1918-1920 рр.;
- 19 березня 1921 року – перше загальне зібрання присяжних адвокатів, обрання *Latvijas Zvērinātu advokātu padome* (дата, що вважається офіційним початком національної адвокатури в її організованому вигляді);
- 1921 (впродовж року) – *Gustavs Zemgals* був обраний першим головою Ради присяжних адвокатів (пізніше він став президентом Латвії);
- 1940 – 1944 – 1990 (1991) роки – період радянської окупації та інтеграції адвокатури в радянську систему; фактична втрата самоврядної структури та відчутне обмеження професійної незалежності;
- 27 квітня 1993 року – ухвалення Закону «Про адвокатуру» (*Advokatūras likums*), який врегулював відновлення й сучасний статус адвокатури в незалежній Латвії [6]. Закон відновив діяльність *Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija* як незалежної професійної корпорації;
- 1990-ті – 2000-ті роки – відбудова інституцій, налагодження дисциплінарних і кваліфікаційних процедур, інтеграція стандартів ЄС; подальший професійний та організаційний розвиток до сьогодення.

Серед видатних персоналій та представників адвокатської спільноти, які відігравали помітну роль у взаємозв'язку адвокатури та держави, слід назвати Густавса Земгалса (*Gustavs Zemgals*), а також інших відомих юристів. Серед колишніх латвійських політичних лідерів і юристів були й ті, хто раніше працював як адвокат (наприклад, *Jānis Čakste* та *Alberts Kviess* згадуються в контексті професійних зв'язків між юриспруденцією і державною службою у міжвоєнний період) [4]. Названі персоналії ілюструють вплив адвокатури на державотворення у міжвоєнний період.

Сучасна *Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija* функціонує як незалежна корпорація, що об'єднує практикуючих присяжних адвокатів, забезпечує допуск до професії, проводить іспити, веде реєстри, здійснює дисциплінарний нагляд і реалізує програми підвищення кваліфікації; вона також бере участь у роботі міжнародних професійних мереж і в розвитку доступу до правосуддя у Латвії [9].

На даний час Латвійська колегія присяжних адвокатів є незалежною професійною корпорацією латвійських присяжних адвокатів, що об'єднує всіх адвокатів, які здійснюють практику в Латвії.

Фізичні особи об'єднуються у Латвійську колегію присяжних адвокатів за професійною ознакою з метою

підтримання престижу своєї професії, сприяння професійному розвитку, удосконалення творчих здібностей і набуття досвіду присяжними адвокатами, а також для виконання завдань, визначених законами.

Органами Латвійської колегії присяжних адвокатів є Загальні збори присяжних адвокатів, Латвійська рада присяжних адвокатів, Ревізійна комісія та Комісія з дисциплінарних проваджень.

У Латвійській колегії присяжних адвокатів налічується 1357 адвокатів, з них: 1212 присяжних адвокатів; 123 помічників присяжних адвокатів; 20 адвокатів держав-членів Європейського Союзу, які здійснюють практику в Латвії під професійним званням країни свого проживання; 2 адвокати держав-членів Європейського Союзу, професійна кваліфікація яких визнана такою, що відповідає вимогам для постійної діяльності в Латвії [7].

В сучасній Латвії адвокат – це незалежний і професійний юрист, який надає правову допомогу у захисті та представництві законних інтересів осіб у судових процесах і досудових розслідуваннях, надає юридичні консультації, готує правові документи та виконує інші юридичні дії. Адвокат є особою, що належить до судової системи, і у своїй професійній діяльності підпорядковується лише закону. Адвокат здійснює вільну професійну діяльність (практику), яка кваліфікується як інтелектуальна праця.

Після прийняття до складу присяжних адвокатів новоприйнятий адвокат складає присягу перед Головою Верховного суду: «Я присягаю бути вірним Латвії, добросовісно та з переконанням дотримуватися законів держави, з повагою ставитися до судів та державної влади, не писати й не говорити у своїй роботі адвоката нічого, що могло б зашкодити державі, суспільству, сім'ї та моралі, чесно виконувати обов'язки присяжного адвоката, захищати інтереси моїх довірительів або тих осіб, справи яких я веду, усвідомлюючи, що за свої дії відповідатиму перед законом» [7].

У Латвії для того, щоб стати адвокатом (*zvērināts advokāts*), необхідно пройти стажування. Після здобуття юридичної освіти кандидат повинен стати адвокатським помічником (*zvērināta advokāta palīgs*). Помічник адвоката працює під наглядом практикуючого присяжного адвоката та отримує практичний досвід. Тривалість стажування зазвичай становить не менше 3 років, але в окремих випадках (наприклад, якщо людина вже має значний юридичний досвід – суддя, прокурор тощо) цей термін може бути скорочений. Після стажування та складання кваліфікаційного іспиту особа подає заяву на прийняття до Латвійської колегії присяжних адвокатів [6].

Таким чином, на відміну від України майбутній адвокат має пройти стажування в якості помічника адвоката і вже потім складати адвокатський іспит, чим забезпечується кращий відбір кваліфікованих юристів, які мають бажання стати адвокатами, адже в процесі стажування відсіюються ті особи, які по різних причинах не спроможні виконувати основні функції адвоката. Таким чином, до кваліфікаційного іспиту в Латвії допускається особа, яка вже має досвід роботи в адвокатському бюро.

Висновки. Дослідження історії становлення публічного адміністрування інституту адвокатури в Латвійській Республіці дозволяє сформулювати наступні висновки.

До ключових дат та подій в історії становлення та розвитку інституту адвокатури в Латвії слід віднести наступні:

- 1918 – проголошення незалежності Латвії; перші ініціативи щодо створення професійної ради адвокатів з'являються впродовж 1918-1920 рр.;

- 19 березня 1921 – перше загальне зібрання присяжних адвокатів, обрання *Latvijas Zvērinātu advokātu padome* (дата, що вважається офіційним початком національної адвокатури в її організованому вигляді); у цьому ж році – обрання *Gustavs Zemgals* першим головою Ради присяж-

них адвокатів (обраний перед початком президентської кар'єри);

- 1940 (1944) – 1990 (1991) – період радянської окупації та інтеграції адвокатури в радянську систему; фактична втрата самоврядної структури та відчутне обмеження професійної незалежності;

- 27 квітня 1993 – ухвалення Закону «Про адвокатуру» (*Advokatūras likums*), який врегулював відновлення й сучасний статус адвокатури в незалежній Латвії, закріпив принципи незалежності адвокатів і самоврядування професії;

- 1990-ті – 2000-ті рр. – відбудова інституцій, їх адміністративно-правова регламентація, налагодження дисциплінарних і кваліфікаційних процедур, інтеграція стандартів ЄС; подальший професійний та організаційний розвиток.

Отже, після відновлення незалежності Латвії у 1991 році розпочався процес відбудови адвокатури. Важливим кроком стало ухвалення 27 квітня 1993 року Закону «Про адвокатуру» (*Advokatūras likums*), який закріпив принципи незалежності адвокатів і самоврядування професії. Закон відновив діяльність *Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija* як незалежної професійної корпорації.

Сучасний стан адміністративно-правового регулювання адвокатської діяльності в Латвійській Республіці – це результат тривалої історії становлення інституту адвокатури в Латвії, яка включає складний період функціонування в умовах окупації, що стало справжнім випробуванням для професії. Носії професійної правової культури змогли зберегти національні правові традиції та звичаї адвокатської діяльності та відродити їх після звільнення Латвії.

Для України важливим є саме цей аспект – збереження національних правових традицій та професійної правової культури адвокатів, неприпустимість повторення помилок минулого в частині підкорення радянській (російській) тоталітарній системі; розуміння того, що тільки в незалежній та суверенній Україні можливе функціонування адвокатури як повноцінного інституту реалізації права на правову допомогу, ефективного правового інструменту захисту основних прав і свобод людини. Під контролем російської федерації як спадкоємця та носія «правових традицій» радянського союзу можлива тільки імітація правозахисної діяльності для прикриття тоталітаризму та систематичних порушень прав і свобод людини.

Латвія як колишня радянська республіка пройшла успішний шлях євроінтеграції, позбулася комуністичного минулого та перейняла найкращі європейські правові цінності. Таким чином, сучасні адміністративно-правові засади організації та діяльності адвокатури в Латвійській Республіці є результатом історичного розвитку інституту адвокатури під впливом європейських традицій, норм та принципів права ЄС.

Враховуючи позитивний історичний досвід Литовської Республіки щодо організації підготовки адвокатів пропонується внести відповідні зміни в національне законодавство. Зокрема, доцільно нормативно передбачити, що особа, яка виявила бажання стати адвокатом, спочатку складає вступний іспит на помічника адвоката і тільки через три роки стажування під керівництвом досвідченого адвоката набуває право складати кваліфікаційний (адвокатський) іспит.

Формулюється висновок про те, що запозичення позитивного історичного досвіду зарубіжних країн з метою удосконалення адміністративно-правових засад організації та діяльності адвокатури України необхідно здійснювати з урахуванням особливостей національних правових традицій, правосвідомості та правової культури громадян України в цілому та професійної правосвідомості (правової культури) практикуючих адвокатів зокрема.

Перспектива подальшого дослідження даної тематики

обумовлена необхідністю всебічного порівняльно-правового аналізу адміністративно-правових засад адвокатської діяльності в Латвійській Республіці та в Україні з метою

виокремлення позитивного досвіду та визначення можливості і доцільності його імплементації в національне законодавство та юридичну практику.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гурбик А.О. Статути Великого князівства Литовського 1529, 1566, 1588. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Statuty_V (дата звернення: 21.11.2024).
2. Тузов Р. Історія розвитку права на захист за Руською правдою та Литовськими статутами. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2017: зб. наук. пр. / відп. ред. д-р юрид. наук, проф. О.В. Козаченко*. Миколаїв: Іліон, 2017. С. 335-339. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/6427b356-d2cf-402c-81ee-1f2031c2e745> (дата звернення: 05.11.2024).
3. Вільчик Т.Б. Адвокатура та судова влада: історичні аспекти взаємодії. *Форум права*. 2022. № 72 (1). С. 50-61. URL: https://forumprava.pp.ua/files/050-061-2022-1-FP-Vilchuk_7.pdf (дата звернення: 07.11.2024).
4. Енциклопедичний огляд «Advokatūra Latvijā» (enciklopedija.lv) про дату 19.03.1921 як початок організованої адвокатури в Латвійській Республіці. *Nacionālā enciklopēdija*. URL: <https://enciklopedija.lv/skirklis/110628-advokatūra-Latvijā> (дата звернення: 05.11.2024).
5. Criminal-Justice Systems in the OSCE Area Reform Challenges and ODIHR Activities. Organization for Security and Co-operation in Europe. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/b/5/18971.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 05.11.2024).
6. Закон про адвокатуру Латвійської Республіки від 27 квітня 1993 року. *Latvijas Republikas Advokatūras likums*. Дата оновлення: 30.04.2021. URL: <https://likumi.lv/ta/id/59283-latvijas-republikas-advokaturas-likums> (дата звернення: 05.09.2024).
7. Collegium. Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija (LZAK). URL: <https://www.advokatura.lv/en/node/17> (дата звернення: 11.11.2024).
8. Council of Bars and Law Societies of Europe (CCBE). URL: <https://www.ccbe.eu/about/who-we-are/> (11.11.2024).